

Duy Trì Môi Trường Sống

Sông vùng Nhiệt đới cung cấp một tỉ lệ lớn về đa dạng sinh học, nó có thể sánh với biển nơi hệ thống sinh học đa dạng nhất. Điều này, một phần là do hệ sinh thái ở đây cực kỳ phức tạp. Các dòng sông này từ lâu đời cung cấp lượng thủy sản rất quan trọng nhưng chưa được đánh giá đúng mức.

Thủy sản ở lưu vực sông Mê Công là một trong những sông có sản lượng cao nhất thế giới. Nguồn lợi mang tính đa dạng cao lại gắn với nhiều vùng cư dân nông thôn dẫn đến mức độ tham gia vào hoạt động nghề cá của người dân nơi đây rất cao. Nghề cá thương mại lớn hiện diện trong lưu vực, nhưng do hầu hết người dân thương vừa làm nông vừa đánh bắt thủy sản, vì thế họ tham gia vào nghề cá theo mùa vụ hoặc vào thời gian nông nhàn, và sử dụng các loại ngư cụ nhỏ. Nếu nguồn lợi bị khai thác quá mức, đa dạng sinh học sẽ bị suy kiệt theo, dẫn đến có ít cơ hội hơn cho hoạt động nghề cá, mất đi nguồn sinh kế và nhìn chung ảnh hưởng xấu đến lĩnh vực kinh tế xã hội.

Cần áp dụng những cảnh báo đối với nghề cá nước ngọt từ những kết luận được rút ra nghề cá biển. Những chức năng này khác nhau trong một vài phương diện đáng chú ý. Sự đe dọa về đa dạng sinh học đang gia tăng từ bên trong ngành bao gồm việc khai thác quá mức và việc sử dụng các ngư cụ hủy diệt. Tuy nhiên, mối đe dọa lớn nhất về đa dạng sinh học lại đến từ bên ngoài nghề cá, từ những hoạt động làm mất đi môi trường sống trên diện rộng, đơn giản hóa hệ sinh thái và làm giảm chất lượng cũng như trữ lượng nước.

Các giải pháp hiệu quả cho các vấn đề này bên trong nghề cá đó là thực hiện việc Quản lý Phối hợp, mô hình này đã được triển khai và trong một vài trường hợp đã đem lại hiệu quả. Việc phát triển mạnh các hệ thống phân chia nguồn lợi đang sử dụng ở Mê Công và những nơi khác (lô đánh bắt), cho phép kiểm soát việc tự do sử dụng nguồn lợi và là công cụ có tiềm năng quan trọng trong việc bảo tồn đa dạng sinh học. Tuy nhiên, điều này cần nghiên cứu nhiều hơn nữa trước khi đưa ra phổ biến rộng rãi.

Việc nuôi thủy sản cũng nên được quản lý để tránh ảnh hưởng đến đa dạng sinh học. Điều cốt lõi trong vấn đề này là môi trường sống bị mất đi do việc biến các khu ngập nước thành khu nuôi thủy sản, và việc di nhập rộng rãi các loài cá ngoại lai và các dòng, phẩm giống địa phương thì kết quả trực tiếp là mất đi sự đa dạng về di truyền. Cách sửa chữa hữu hiệu cho tương lai là áp dụng các qui tắc hướng dẫn sử dụng đúng trong việc đánh giá trước khi di nhập.

Kết luận chính về đa dạng sinh học ở Mê Công là lợi ích hiện hữu của nghề cá cung cấp lí luận mạnh mẽ về kinh tế cũng như xã hội trong việc ngăn chặn và làm giảm thiểu sự suy thoái hệ sinh thái. Nhận thức vấn đề thực tế này một cách đầy đủ hơn trong chiến lược phát triển nguồn lợi sẽ củng cố các lí luận nhằm duy trì đa dạng sinh học thủy sinh ở Mê Công.

Nhiều người cho rằng trong các môi trường thủy sinh thì môi trường biển, đặc biệt là các rạn san hô là nơi mà đa dạng sinh học bị đe dọa nghiêm trọng nhất. Tuy nhiên, thực tế

không như vậy. Các loài sinh vật nước ngọt bị mất đi nhiều hơn rất nhiều. Sách Đỏ của IUCN về cá xương- dữ liệu lưu trữ về các loài tuyệt chủng, các loài bị đe dọa và có nguy cơ tuyệt chủng chỉ ra rằng không có một loài cá biển nào bị tuyệt chủng so với con số 96 loài từ nước ngọt. Sự mất mát của các loài cá ở các cấp độ khác nhau chứng minh rằng đa dạng sinh học trong môi trường nước ngọt bị đe dọa nhiều hơn (biểu đồ 1). Điều đáng chú ý là Sách Đỏ này có ghi chép 1 trong 5 loài cá biển đang có nguy cơ bị tuyệt chủng cao là do việc khai thác quá mức, nhưng chỉ có 1 trong 20 loài cá nước ngọt cũng do nguy cơ khai thác quá mức. Môi trường bị suy thoái (môi trường sống mất đi và bị ô nhiễm), chứ không phải do việc khai thác quá mức, nhìn chung đây là một vấn đề chính, mà trong môi trường nước ngọt vấn đề này còn nghiêm trọng hơn nhiều.

Có một số cơ sở để lạc quan qua các vấn đề liên quan đến nước ngọt. Nhận thức đang được nâng cao điều này sẽ làm cho vấn đề về nguồn lợi thủy sinh nước ngọt được bền vững. Điều này không khó về mặt kỹ thuật, nhưng nó đòi hỏi sự nhận thức và cam kết. Các nỗ lực nghiêm túc cũng đang được thực hiện nhằm tái tạo những dòng sông bị suy thoái với kết quả khả quan. Trọng tâm của vấn đề này là sự đánh giá cao về tầm quan trọng của nghề cá nước ngọt đối với sinh kế của nông dân ở các nước đang phát triển.